

INFORME SOBRE LA
PREVENCIÓ I
REPARACIÓ DELS
ABUSOS SEXUALS
INFANTILS PER
REPRESENTANTS DE
L'ESGLÉSIA CATÒLICA

OCTUBRE 2020

SÍNDIC

EL DEFENSOR
DE LES
PERSONES

INFORME SOBRE LA
PREVENCIÓ I
REPARACIÓ DELS
ABUSOS SEXUALS
INFANTILS PER
REPRESENTANTS DE
L'ESGLÉSIA CATÒLICA

SÍNDIC

EL DEFENSOR
DE LES
PERSONES

Síndic de Greuges de Catalunya

1a edició: Octubre 2020

Informe sobre la prevenció i reparació dels abusos sexuals infantils per representants de l'Església catòlica. Octubre 2020

Maquetació: Síndic de Greuges

Foto de coberta: Pixabay

ÍNDIX

1. ACTUACIONS I MARC INTERNACIONAL	7
1.1. Actuacions dutes a terme per a la prevenció dels abusos sexuals infantils a Catalunya	7
1.2. Exemples d'altres països	8
2. L'ACTUACIÓ DEL SÍNDIC DE GREUGES DE CATALUNYA EN LA LLUITA CONTRA L'ABÚS SEXUAL INFANTIL	13
2.1. Marc competencial d'actuació del Síndic de Greuges	13
2.2. Actuacions del Síndic de Greuges	14
3. COMISSIÓ PER A LA PREVENCIÓ I REPARACIÓ DELS ABUSOS SEXUALS DE MENORS PER REPRESENTANTS DE L'ESGLÉSIA CATÒLICA	17
3.1. Procediment de reparació	17
3.2. Procediment de prevenció	18
3.3. Tractament de la informació	18
3.4. Respostes	18
4. DESENVOLUPAMENT DEL PROCEDIMENT DE REPARACIÓ	21
4.1. Accés a la Comissió	21
4.2. Presentació d'una queixa	21
4.3. Actuació de la Comissió	21
4.4. Actuacions dutes a terme en el marc del procediment de reparació	21
4.5. Queixes presentades davant de la Comissió	22
4.6. Anàlisi de les entrevistes mantingudes	23
5. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS	29
5.1. Conclusions	29
5.2. Recomanacions	30

INTRODUCCIÓ

L'abús sexual infantil és un greu problema de salut pública i de vulneració dels drets dels infants i adolescents. Aquesta forma de victimització també s'ha manifestat a escala internacional en l'àmbit de l'Església catòlica, i si bé ha estat un problema històric dins la institució,¹ no ha estat fins recentment que les víctimes han començat a denunciar-lo de manera pública.²

Els estudis internacionals indiquen que la majoria de víctimes en aquest context són de sexe masculí,³ aspecte diferencial respecte d'altres formes d'abús sexual, i que gran part de les víctimes han de fer front als abusos a una edat postpuberal, la qual cosa mostra la tendència efebofílica dels victimaris en aquest context.⁴ Alhora, les conductes d'abús sexual per part de representants de l'Església catòlica es poden considerar, en general, greus, incloent-hi contacte físic i un percentatge elevat de penetració.⁵ Diversos estudis han aportat

dades rellevants pel que fa al coneixement dels factors de risc, tant els relacionats amb els abusadors com amb els aspectes institucionals i organitzacionals,⁶ que són clau en aquest context.

Alhora, les conseqüències psicosocials que deriven dels abusos sexuals infantils en el marc de l'Església catòlica són greus i molt similars a les que s'han trobat en víctimes d'abús sexual per part d'altres abusadors, com ara persones conegudes i membres de família. Ara bé, el victimari representa l'Església, de manera que moltes víctimes assumeixen que és la institució, en la seva totalitat, la responsable dels fets, i es constitueix en un dany espiritual característic d'aquest tipus d'abús.⁸ Les celebracions, els símbols, els recordatoris i els rituals de l'Església i referents al mateix victimari es converteixen en estímuls que comporten imatges intrusives dels abusos i generen un gran malestar en les víctimes.⁹

---

¹ L'elaboració d'aquest informe ha comptat amb la col·laboració de la doctora Olga Casado, la doctora Noemí Pereda i el doctor Josep Maria Tamarit.

² Sáez Martínez, G. J. (2015). "Aproximación histórica a los abusos sexuales a menores". *Eguzkilore*, 29, 137-170.

³ Olafson, E., Corwin, D. L., & Summit, R. C. (1993). "Modern history of child sexual abuse awareness: Cycles of discovery and suppression". *Child Abuse & Neglect*, 17(1), 7-24.

⁴ McGraw, D. M., Ebadi, M., Dalenberg, C., Wu, V., Naish, B., & Nunez, L. (2019). "Consequences of abuse by religious authorities: A review". *Traumatology*. <http://dx.doi.org/10.1037/trm0000183>

⁵ Cimbalic, P., & Cartor, P. (2006). "Looking at ephebophilia through the lens of cleric sexual abuse". *Sexual Addiction & Compulsivity*, 13, 347-359.

⁶ Dressing, H., Dölling, D., Hermann, D., Horten, B., Kruse, A., Schmitt, E., ..., Salize, H. J. (2017). "Sexual abuse of minors within the Catholic Church and other institutions. A literature review". *Neuro-psychiatrie*. <http://dx.doi.org/10.1007/s40211-017-0223-4>

⁷ Anderson, J. (2016). "Socialization processes and clergy offenders". *Journal of Child Sexual Abuse*, 25, 847-865.

⁸ Keenan, M. (2012). *Child sexual abuse & the Catholic Church: Gender, power and organizational culture*. New York: Oxford University Press.

⁹ McLaughlin, B. R. (1994). "Devastated spirituality: The impact of clergy sexual abuse on the survivor's relationship with God and the Church". *Sexual Addiction & Compulsivity*, 1(2), 145-158.

¹⁰ Rudolfsson, L., & Tidefors, I. (2014). I have cried to Him a thousand times, but it makes no difference: Sexual abuse, faith, and images of God. *Mental Health, Religion & Culture*, 17(9), 910-922.

1. ACTUACIONS I MARC INTERNACIONAL

1.1. ACTUACIONS DUTES A TERME PER A LA PREVENCIÓ DELS ABUSOS SEXUALS INFANTILS A CATALUNYA

Tal com s'ha assenyalat, l'abús sexual infantil suposa una greu vulneració dels drets dels infants. La major part dels abusos sexuals es produeixen en l'àmbit intrafamiliar i són comesos per les persones més properes a l'infant.

En aquest context, en els darrers anys les institucions públiques han dut a terme diverses actuacions adreçades a la prevenció i la resposta davant l'abús sexual infantil.

L'any 1991 la Direcció General d'Atenció a la Infància va publicar l'estudi *Els maltractaments infantils a Catalunya. Estudi i balanç de la seva situació actual*, a través del qual es feia una anàlisi de la situació del maltractament i la seva incidència, amb una menció específica de l'abús sexual.

A resultes d'aquest estudi, el mateix any 1991 el Departament de Benestar Social va publicar la col·lecció *Els maltractaments infantils a Catalunya*, que contenia elements i orientació per a la detecció, intervenció i derivació de maltractaments específicament adreçats als professionals de la salut, de l'educació i dels serveis socials.

Així mateix, l'any 1996 es va publicar *El llibre d'en Pau. Guia per a l'abordatge del maltractament en la infància per als professionals de la salut*, a càrrec del llavors Departament de Sanitat i Seguretat Social i amb la col·laboració de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Associació Catalana per la Infància Maltractada (ACIM), amb l'objectiu de facilitar un instrument de treball al servei dels professionals de la salut per al diagnòstic del maltractament infantil.

Per prevenir aquestes situacions, l'any 1999 el Síndic de Greuges va impulsar el Protocol bàsic d'actuacions en abusos sexuals i altres maltractaments a infants i adolescents a la demarcació de Barcelona, que s'ha anat actualitzant fins arribar a la seva darrera

versió, l'any 2006, i al qual es fa referència en l'apartat 2.2 d'aquest informe.

El mateix any 2006 el Departament de Acció Social i Ciutadania i el Departament de Salut van signar el Protocol d'actuació clínicoassistencial de maltractaments aguts en la infància, que es va actualitzar l'any 2008 i que orientava el seu àmbit d'actuació als centres hospitalaris.

En l'àmbit legislatiu, cal destacar l'aprovació de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA), que va incorporar un títol referit a la protecció pública relativa als maltractaments infantils, i va atribuir als poders públics el deure de protegir els infants del maltractament i, especialment, "de qualsevol forma de violència física, psíquica o sexual" i d'adoptar mesures per promoure la recuperació física i psicològica i la inserció de les víctimes (art. 82).

Aquesta obligació es va concretar en un seguit de mesures com ara, entre d'altres, l'establiment de protocols que assegurin una actuació integral dels diversos serveis, departaments o administracions implicats en la prevenció i la detecció dels maltractaments a infants i adolescents (art. 83), la creació d'un registre unificat de maltractaments infantils (art. 86), l'adopció de mesures per evitar la victimització secundària (art. 87), la creació d'un servei d'atenció immediata mitjançant recursos telefònics i telemàtics i d'un servei d'atenció especialitzada als infants i adolescents víctimes d'abús sexual.

Posteriorment a l'aprovació de la LDOIA, va tenir lloc la signatura del primer protocol bilateral de maltractament infantil en l'àmbit educatiu, el Protocol d'actuació entre els departaments de Benestar Social i Família i d'Ensenyament de detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu, de 2012, i també del Protocol de prevenció dels abusos sexuals en l'àmbit del lleure (2013), que va comptar amb el suport i la participació de la Direcció General de Joventut i de diverses entitats del sector del lleure educatiu.

L'any 2016, arran dels abusos sexuals denunciats en un centre educatiu, el Govern

va anunciar diverses mesures relacionades amb el maltractament infantil. Aquestes mesures es van concretar en l'aprovació del Protocol d'actuació, entre els departaments de Treball, Afers Socials i Famílies i d'Ensenyament, de prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu (Acord GOV/79/2016, de 14 de juny), que va substituir l'esmentat protocol bilateral signat entre aquests dos departaments l'any 2012, i l'aprovació l'any 2017 del Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya (Acord GOV/97/2017), que va substituir el Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors que havia impulsat el Síndic l'any 2006.

Així mateix, l'any 2019 es va aprovar el Protocol d'actuació davant de maltractaments en la infància i l'adolescència en l'àmbit de la salut (2019), que actualitza el protocol de 2008 i n'estén l'àmbit d'aplicació als equips d'atenció primària, i també s'ha iniciat la revisió del Protocol de prevenció de l'abús sexual en l'àmbit del lleure, de 2013.

A més, ONG especialitzades en la defensa dels drets dels infants han publicat informes i han desenvolupat programes de prevenció sobre el tema, sempre tenint en ment l'elevada freqüència dels abusos sexuals infantils, que afecten un de cada cinc infants al nostre país.¹⁰

La major part d'aquestes actuacions han estat concebudes bàsicament per respondre a una problemàtica que s'ha considerat que es produïa bàsicament en l'àmbit familiar o comunitari, però en general no hi ha hagut actuacions públiques que s'hagin adreçat específicament als abusos que tenen lloc en l'àmbit d'institucions, tot i que el Síndic ha dut a terme actuacions que han fet referència a àmbits específics com ara

l'escola, el lleure i el sistema de protecció a la infància.

Segons l'únic estudi publicat fins al moment actual amb informació sobre la prevalença dels abusos sexuals per part de religiosos a Espanya, un 4,17% del total d'abusos sexuals han estat comesos per representants de l'Església i afecten un 8,96% dels homes i un 0,99% de les dones víctimes.¹¹ Així, els abusos per part de representants de l'Església catòlica suposen una minoria substancial que no s'ha tractat i que requereix la intervenció de les institucions públiques.

1.2. EXEMPLES D'ALTRES PAÏSOS

Des que el fenomen dels abusos sexuals en l'àmbit d'institucions religioses va emergir com a problema públic als Estats Units a partir dels anys vuitanta del segle XX, s'han emprès diversos estudis en diferents països, alguns promoguts per institucions públiques i d'altres impulsats per les conferències de bisbes catòlics.

El primer document de més rellevància va ser l'informe encarregat per la Conferència de Bisbes Catòlics dels EUA al John Jay College of Criminal Justice (CUNY), *The Nature and Scope of Sexual Abuse of Minors by Catholic Priests and Deacons in the United States, 1950-2002* (2004), seguit, uns quants anys més tard, d'un segon informe, *The Causes and Context of Sexual Abuse of Minors by Catholic Priests in the United States, 1950-2010* (2011).

El primer estudi va revelar que s'havien produït acusacions d'abús sexual infantil, en el període estudiat, contra 4.392 sacerdots i diaques, la qual cosa representava més d'un 4% dels religiosos en actiu. La distribució temporal de les denúncies va mostrar una gran variació interanual, i la major part de fets es va situar entre 1960 i 1985. Les denúncies van afectar en més

¹⁰ Pereda, N. (2016). "¿Uno de cada cinco?: victimización sexual infantil en España". *Papeles del Psicólogo*, 37(2), 126-133.

¹¹ López, F. (1994). *Los abusos sexuales de menores. Lo que recuerdan los adultos*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.

mesura sacerdots diocesans que membres d'ordes religioses i un 64% d'ells suposadament van cometre actes tan sols contra infants de sexe masculí. Sembla que els actes consistien bàsicament en tocaments, però en un 22,5% de casos es va al·legar l'existència de penetració (o intent); en un 26%, sexe oral perpetrat pel clergue, i en un 22% sexe oral fet per la víctima. Dels casos examinats, solament en 252 (6%) va recaure condemna, no sempre a penes privatives de llibertat. Pel que fa a les víctimes, l'estudi va mostrar que els infants que van patir els abusos van ser un total de 10.505, un 81% d'ells de sexe masculí. Un 62% de les víctimes tenien entre 11 i 15 anys en el moment en què es van iniciar els abusos.

Posteriorment, es van publicar altres informes en diversos països, dels quals tot seguit s'indiquen els exemples més destacats per ordre alfabètic.

Alemanya

A Alemanya hi ha hagut diverses iniciatives relacionades amb aquesta qüestió. L'any 2010, el Govern federal va establir una comissió sobre abús sexual infantil en relacions de dependència i desequilibri de poder en institucions públiques i privades i famílies, presidida pels ministres d'Afers de Família, Justícia i Educació, amb l'encàrrec de fer recomanacions i de dissenyar estratègies de suport a les víctimes, de prevenció, d'educació als professionals i sobre qüestions judicials. A més, es va nomenar un comissionat independent i es va posar en funcionament un telèfon d'assistència, una adreça electrònica i una de correu postal per mitjà dels quals les víctimes d'abusos podien comunicar de manera anònima les seves experiències. Entre maig de 2010 i agost de 2011 es van rebre 7.765 trucades i 3.062 cartes o missatges electrònics. De totes, hi va haver un total de 1.050 persones (un 25%) que van declarar que havien patit abusos en un context institucional: catòlic en 404 casos, protestant en 130 i no religiós en 516.

Per la seva banda, la Conferència de Bisbes Catòlics va establir un procediment de compensació econòmica a les víctimes d'abusos sexuals. A més, va encarregar un

estudi a un equip d'acadèmics que va generar controvèrsia i es va cancel·lar. Posteriorment, es va encarregar l'elaboració d'un informe a tres equips universitaris (Heidelberg, Giessen i Mannheim), que es va publicar el setembre de 2018. El document, *Sexueller Missbrauch an Minderjährigen durch katholischer Priester, Diakone und männliche Ordensangehörige im Bereich der Deutschen Bishopskonferenz* (2018), es basa en documentació anonimitzada facilitada pels mateixos bisbats i cobreix el període entre 1946 i 2014. Es van trobar denúncies contra 1.670 clergues, que representen un 4,4% del total existent en aquest període. La prevalença de conductes d'abús va ser més alta en sacerdots diocesans (5,1%) que en membres d'ordes religioses (2,1%). El total de menors víctimes d'abús sembla que va ser 3.677, dels quals un 62,8% era de sexe masculí.

Austràlia

A Austràlia, l'any 2013 el Parlament de l'Estat de Victòria va crear una comissió que va elaborar l'informe *Betrayal of Trust*, que ha estat objecte de gran difusió en l'àmbit internacional. L'any 2013 el Govern federal també va crear la Royal Commission into institutional responses to child sexual abuse, que va publicar el seu informe l'any 2017. L'informe recull 16.361 al·legacions rebudes per la Comissió, de les quals 7.049 estan relacionades amb institucions religioses, 4.418 de les quals (un 62,7%) eren catòliques. Aquest percentatge és molt elevat, si es té en compte que els catòlics representen a Austràlia menys d'un 25% de la població. La Comissió va escoltar 6.875 víctimes, de les quals un 64,3% eren de sexe masculí. Més d'un 50% tenien entre 10 i 14 anys en el moment en què es van cometre els abusos. Segons aquest informe, el percentatge de religiosos catòlics afectats per denúncies creïbles d'abús sexual de menors arriba fins al 7%.

Àustria

L'any 2010 la Conferència de Bisbes Catòlics d'Àustria va crear una comissió independent per a la protecció de les víctimes, presidida per Waltraud Klasnic, que va recollir denúncies de 837 casos de víctimes d'abusos

sexuals, de les quals tres quartes parts eren homes. A més, es van crear ombudsmen o defensors en diverses diòcesis i un procediment de compensació econòmica a favor de les víctimes i finançament de teràpia en els casos en què es considerés necessari. Una fundació per a la protecció de les víctimes, establerta per la mateixa Església, té el mandat d'implementar les recomanacions de la Comissió.

Bèlgica

L'any 2000 la Conferència Episcopal de Bèlgica va establir una comissió independent sota la presidència del magistrat Godelieve Halsberghe. Els presumptes abusadors, clergues i religiosos, es van negar a comparèixer davant la comissió. A causa de la manca de cooperació per part de l'episcopat belga, el president i diversos membres de la comissió van dimitir. El 2009 es va establir una segona comissió independent sota la presidència del psiquiatre Peter Adriaenssens. Va renunciar al seu càrrec arran de l'operació policial a gran escala del 24 de juny de 2010. La policia judicial va fer una cerca al palau arquebisbal i van ser intervinguts 450 expedients interns.

El 28 d'octubre de 2010 el Parlament federal de Bèlgica va crear una comissió parlamentària, la Comissió especial relativa al tractament de l'abús sexual i dels fets de pedofília dins d'una relació d'autoritat, en particular al si de l'Església, en la qual es va prendre declaració a víctimes, experts i representants de l'Església. En les conclusions de la Comissió es va constatar que les autoritats de l'Església havien manifestat la seva voluntat d'assumir una "responsabilitat moral" i d'expressar-la per mitjà de compensacions a les víctimes. El 2011 es va crear, per decisió del Parlament, el Centre d'Arbitratge, amb la finalitat de donar resposta als casos d'abusos prescrits. L'Església va acceptar de participar al Centre i d'assumir de fer-se càrrec de dues terceres parts dels costos de la institució, a més de les indemnitzacions que l'òrgan acordés a favor de les víctimes.

El Centre d'Arbitratge és un òrgan temporal independent, creat per la Cambra de Representants amb el suport de l'Església.

El seu àmbit de competència queda comprès pels delictes d'abusos sexuals prescrits segons la llei penal i que siguin objecte de demanda davant el Centre per part de les víctimes fins al 31 d'octubre de 2012. Pel que fa als delictes prescrits, el Reglament imposa l'obligació de denúncia davant la Fiscalia. La legitimació activa correspon a les persones que hagin estat víctimes directes d'un abús sexual comès per un sacerdot o membre d'una congregació catòlica. En cas de suïcidi de la víctima directa, estan legitimades per demandar, com a víctimes indirectes, els familiars o persones més properes. Les persones demandants podien sol·licitar reconeixement, compensació econòmica o ambdós. L'informe final emès pel Comitè científic va reflectir que el total de víctimes demandants va ser de 628, de les quals un 78% eren homes. De les demandes presentades, 507 (81%) van resultar en una compensació, respecte a 122 (19%) en què no es va establir cap quantitat a favor de la víctima.

Països Baixos

Als Països Baixos, el problema dels abusos sexuals en l'Església catòlica es va fer públic l'any 2010. El mateix any, la Conferència de Bisbes va establir una comissió d'investigació independent, amb poder per accedir a tots els arxius, presidida per Wim Deetman. La Comissió va fer públic l'informe de resultats l'any 2011, en què es reflectia que 800 clergues havien abusat sexualment de menors entre els anys 1945 i 2000, tot i que els autors estimen que el nombre de casos devia ser superior, de manera que entre 10.000 i 20.000 infants devien patir abusos. A més, els bisbes van crear un procediment perquè les víctimes poguessin rebre justícia restaurativa per mitjà d'un reconeixement per part de l'Església i d'una compensació econòmica.

República d'Irlanda

A Irlanda, el Govern de la República va crear la Commission to Inquire into Child Abuse, que va emetre el conegut com a *Informe Ryan* (2009). L'informe va revelar que entre un 6% i un 9% dels religiosos catòlics van cometre abusos sexuals contra infants. El

treball de la Comissió i els resultats recollits en el document es refereixen no només a abusos sexuals, sinó a maltractaments i altres formes d'abús institucional comesos contra infants en institucions regentades per l'Església catòlica (en una gran part per la congregació dels Christian Brothers) en el període comprès entre 1936 i 2008.

Així mateix, l'Arxidiòcesi de Dublín va crear una comissió d'investigació, a resultes de la qual es va publicar l'Informe Murphy el desembre de 2009. La comissió va identificar 320 persones de qui s'havia abusat des de 1974 a 2004 i 120 des de 2004 a 2009. Davant els resultats de les investigacions, el desembre de 2009 van dimitir quatre bisbes.

Una constant en tots els països on s'ha volgut donar resposta a la problemàtica dels abusos sexuals en institucions religioses ha estat com abordar els casos prescrits. Algunes de les respostes proposades o implementades s'han basat en la introducció de procediments de justícia restaurativa¹² que permetin satisfer els drets de les víctimes a la veritat, la

justícia i la reparació, i que la institució en què es van produir els abusos assumeixi una responsabilitat institucional. Alguns dels procediments seguits en alguns països han permès complir, almenys en part, aquestes expectatives.¹³

Tanmateix, a l'Estat espanyol fins ara no hi ha hagut iniciatives d'institucions públiques, ni del poder legislatiu ni del poder executiu. A més, la recerca sobre el fenomen ha estat fins ara inferior a la que hi ha hagut als països esmentats més amunt.¹⁴ L'única resposta que han trobat les víctimes ha estat la judicial, en una minoria de casos no prescrits, i la que han donat en cada cas els bisbats i les congregacions religioses, sense que hi hagi un procediment general de reparació per part de la Conferència Episcopal espanyola. A Catalunya, com a la resta de l'Estat espanyol, alguns bisbats i una bona part de congregacions religioses han establert, però, procediments de prevenció dels abusos sexuals d'infants i bústies de correu on les persones afectades poden adreçar les seves queixes.

¹² Gavrielides, T. (2012). "Clergy child sexual abuse and the restorative justice dialogue". *Journal of Church and State*, 55(4), 617-639.

¹³ Tamarit Sumalla, J. (2018). "Abusos sexuales en la Iglesia Católica: ¿cómo responder a las demandas de justicia?" *Nuevo Foro Penal*, 14(91), 11-42.

¹⁴ Vid. Varona, G. y Martínez, A. "Estudio exploratorio sobre los abusos sexuales en la Iglesia española y otros contextos institucionales", *Eguzkilore*, 2015, n. 29.

2. L'ACTUACIÓ DEL SÍNDIC DE GREUGES DE CATALUNYA EN LA LLUITA CONTRA L'ABÚS SEXUAL INFANTIL

2.1. MARC COMPETENCIAL D'ACTUACIÓ DEL SÍNDIC DE GREUGES

L'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006 preveu que el Síndic de Greuges té la funció de protegir i defensar els drets i les llibertats que reconeixen la Constitució i l'Estatut.

La Llei 24/2009, del 23 de desembre, del Síndic de Greuges, regula la institució i preveu que el Síndic té la funció de protegir i defensar els drets i les llibertats constitucionals i estatutaris, en els àmbits i en la forma determinats per l'Estatut, per aquesta norma de desplegament bàsic i per les altres lleis que siguin aplicables (art. 1).

En el cas dels drets dels infants, la Llei del Síndic regula la figura de l'adjunt o adjunta per a la defensa dels drets dels infants i estableix que "assisteix el síndic o síndica de greuges en l'exercici de les competències relatives a la protecció i la defensa dels drets dels infants i dels adolescents establerts per la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant i per la legislació sobre la infància i l'adolescència, i exerceix les funcions que el síndic o síndica li delegui en aquesta matèria" (art. 20).

La Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, al seu torn, preveu que "la institució del Síndic de Greuges, si escau, mitjançant la figura de l'adjunt o adjunta al Síndic per a la defensa dels drets dels infants i dels adolescents, té la missió de promoure els interessos i els drets dels infants i els adolescents i de vetllar pel ple compliment de les condicions de llur desenvolupament integral".

Dins el conjunt de drets que el Síndic té l'encàrrec legal de promoure hi ha de manera principal la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, que reconeix a infants i adolescents el dret a ser protegits contra totes les formes de violència, inclòs l'abús sexual, i atribueix als estats el deure de prendre totes les

mesures legislatives, administratives, socials i educatives apropiades per fer efectiu el dret de l'infant a ser protegit (art. 19.1).

Es preveu que aquestes mesures protectores han d'incloure procediments efectius per prevenir, detectar, informar, derivar, investigar, tractar i seguir els casos de maltractament, a més de les actuacions judicials (art. 19.)

El Comitè dels Drets de l'Infant, en l'Observació general núm. 13 (2011), sobre el dret de l'infant a no ser objecte de cap forma de violència, ha destacat que el deure de protegir els infants de la violència s'estén a les situacions en què es trobin sota la custòdia dels pares, però també de representants legals o qualsevol altra persona que els tingui a càrrec seu.

En aquest sentit, la mateixa observació general del Comitè sobre els Drets de l'Infant fa menció dels espais d'atenció habituals en què es poden trobar els infants i adolescents, i fa menció expressa, entre d'altres, de les institucions religioses i els llocs de culte (punt 34).

En el mateix sentit, el Comitè dels Drets de l'Infant, en l'Observació general núm. 2 (2002), sobre el paper de les institucions nacionals independents de drets humans en la promoció i la protecció dels drets de l'infant, ha remarcat el seu interès que aquest tipus d'institució, qualsevol que en sigui la forma, pugui vigilar, promoure i protegir els drets de l'infant amb independència i eficàcia, i que les facultats que se'ls atribueix compreguin "la promoció i la protecció dels drets de tots els infants que estiguin sota la jurisdicció de l'Estat part en relació no només amb l'Estat, sinó també amb totes les entitats públiques i privades pertinents" (punt 9).

Adicionalment, cal recordar que la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant va ser ratificada al seu dia per la Santa Seu, i que el Comitè sobre els Drets de l'Infant ha recordat (observacions finals sobre el segon informe periòdic de la Santa Seu) que amb aquesta ratificació la Santa Seu va assumir el compromís d'aplicar-la "no només dins del territori de l'Estat de la Ciutat del Vaticà, sinó també en

la seva condició de poder suprem de l'Església catòlica a tot el món, pel particular i les institucions subjectes a la seva autoritat" (punt 8).

Aquestes actuacions del Síndic aborden la situació de víctimes d'abusos sexuals soferts durant la infància que van veure vulnerat el seu dret a ser protegides del maltractament.

Aquests infants i adolescents ara són persones adultes també titulars de drets específics que han de ser objecte de protecció, ja que mantenen la condició de víctimes d'abús sexual i, en molts dels casos, presenten seqüeles del maltractament.

En aquest sentit, tal com han destacat diversos estudis, els abusos sexuals i, en general, els maltractaments en la infància produeixen efectes en la salut de les víctimes que es perllonguen al llarg de la vida adulta. Aquest és el motiu pel qual han estat considerats pels experts com un veritable problema de salut pública.

D'altra banda, cal tenir en compte les dificultats que comporta per a les víctimes la revelació de l'abús sexual, especialment pel fet que es tracta d'infants i adolescents, que fa que actualment hi hagi un debat públic obert entorn de la necessitat d'allargar el termini de prescripció d'aquest tipus de delictes. En aquest sentit, el text de l'Avantprojecte de llei orgànica de protecció integral de la infància i l'adolescència davant la violència, publicat el gener de 2019, ampliava el temps de prescripció del delictes contra la indemnitat sexual comesos contra persones menors d'edat, de manera que es començava a computar des que la víctima hagués complert els trenta anys d'edat.

El fet que es tracti de delictes prescrits no exclou la necessitat que aquestes víctimes puguin obtenir-ne una reparació, ja que els fets van tenir lloc dins l'àmbit d'actuació d'institucions o de serveis vinculats a l'Església catòlica (escoles, cases d'acollida, agrupaments) que tenien el deure de vetllar per la seva integritat i d'adoptar mesures per protegir-les mentre es trobaven sota la seva cura.

En aquest sentit, l'accés a serveis de justícia restaurativa per obtenir una reparació econòmica i moral dels perjudicis derivats

dels delictes és un dret actualment reconegut a les víctimes per mitjà de la Llei 4/2015, del 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes, que també ha de ser objecte de promoció i defensa per part d'institucions de defensa dels drets humans com ara el Síndic.

2.2. ACTUACIONS DEL SÍNDIC DE GREUGES

La protecció dels infants del maltractament i l'abús va ser precisament un dels motius que al seu dia van determinar l'atribució a la institució del Síndic de Greuges d'un encàrrec legal específic en relació amb els drets dels infants i la creació de la figura de l'adjunt al Síndic l'any 1989.

La creació de la figura de l'adjunt va ser una de les recomanacions contingudes en la investigació promoguda pel Parlament de Catalunya l'any 1987, que va donar lloc a l'aprovació de la Resolució 137/II del Parlament de Catalunya, sobre els maltractaments infligits als menors, de 15 d'octubre de 1987. L'apartat 4 de les conclusions d'aquesta resolució assenyalava que: "Per tal de vetllar en tot moment per la defensa adequada dels drets dels infants de Catalunya, especialment pel que fa a la Resolució 37/I del Parlament de Catalunya, sobre els drets de la infància, i pel que fa a les recomanacions del Consell d'Europa, sobre tot la Recomanació (79), del 13 de setembre, en l'àmbit del territori de Catalunya es proposa d'adscriure al Síndic de Greuges, com a adjunt, un defensor dels drets dels infants".

La protecció davant l'abús sexual infantil ha estat un àmbit d'actuació constant en l'actuació del Síndic, que hi ha treballat partint de la seva concepció com a dret de l'infant i, en conseqüència, amb una mirada àmplia, transversal i que inclou tots els espais de vida dels infants, tant públics com privats.

Així, l'any 1999 el Síndic va promoure la signatura del ja referit Protocol bàsic d'actuacions en abusos sexuals i altres maltractaments a menors a la demarcació de Barcelona, establert amb l'objectiu de "millorar la coordinació de totes les institucions i afavorir, sense minva de les garanties processals, assistencials i de protecció, que les actuacions que duen a terme amb el menor siguin només aquelles estrictament necessàries, i evitar la repetició

de diligències, declaracions i exploracions del menor, que n'agreugen la delicada situació emocional i la victimització”.

Aquest protocol bàsic d'actuació en abusos sexuals i altres maltractaments a menors es referia a l'actuació de totes les instàncies implicades en el procés en la seva relació o intervenció directa amb l'infant víctima d'aquests delictes, i va ser signat per la Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC), la Conselleria de Governació, de Sanitat i Seguretat Social, Justícia i la Delegació del Govern a Catalunya.

L'any 2006 el Síndic va promoure la revisió d'aquest document i es va aprovar el Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors. La necessitat d'aquesta actualització va ser una de les conclusions de l'anàlisi efectuada pel Síndic arran d'un cas de maltractament infantil molt greu, amb un ampli ressò als mitjans de comunicació, i va obeir a la constatació de la complexitat del fenomen del maltractament infantil, que feia necessària la incorporació d'institucions com ara el Departament d'Educació i la Presidència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, i també al fet que es van observar deficiències en alguns aspectes del sistema de protecció.

Partint d'aquesta perspectiva, són nombroses les queixes i les actuacions d'ofici que s'han tramitat, relacionades amb situacions d'abús en l'àmbit familiar, però també d'institucions públiques i privades, sempre des de la perspectiva del dret dels infants a ser protegits de la violència, com també les recomanacions i els suggeriments emesos a resultes d'aquestes actuacions.

Així, el Síndic ha impulsat investigacions d'ofici arran de denúncies sorgides en centres educatius de titularitat de congregacions religioses, entre les quals destaca l'actuació d'ofici oberta amb motiu de les denúncies sorgides en un centre educatiu l'any 2016, en el marc de la qual el Síndic va adreçar recomanacions als departaments d'Ensenyament, Treball, Afers Socials i Famílies, Salut i Interior.

En el marc d'aquesta actuació, el Síndic va suggerir als llavors Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i al Departament d'Ensenyament les actuacions següents:

- Impulsar l'adopció de mesures de caràcter transversal entre els diversos departaments per garantir l'aplicació del Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors, de 2006, mitjançant una difusió adequada informació als professionals i als mateixos infants. La tasca d'impuls hauria de ser liderada pel departament competent en matèria d'infància.

- Desenvolupar la creació d'un servei d'atenció especialitzada adreçat a infants i adolescents víctimes d'haver patit abús sexual que vetlli per la prevenció i detecció activa dels abusos sexuals als infants, en els termes que estableix la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (article 93).

- Garantir el coneixement i l'aplicació del Protocol marc de 2006 i del Protocol bilateral de maltractaments de 2012 a tots els centres educatius i implicar la Inspecció educativa en la seva observança.

- Garantir la formació als professionals de l'àmbit educatiu, mitjançant l'establiment d'un professional de referència a cada centre que tingui formació específica en drets dels infants, indicadors de risc i protecció davant els maltractaments.

- Establir mecanismes d'escolta a l'alumnat dins els centres educatius i facilitar-los informació sobre els mecanismes existents per adreçar-se a la DGAIA, a la Fiscalia i al Síndic.

- Oferir formació específica a l'alumnat de prevenció de l'abús sexual i de tracte inadequat.

Seguint aquestes recomanacions, es van aprovar, tal com s'ha assenyalat en un apartat anterior, un nou protocol bilateral d'actuació entre el Departament d'Ensenyament i el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (2016) i un nou Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents a Catalunya (2017).

L'octubre de 2016 el Síndic també va presentar al Parlament l'*Informe sobre l'abús sexual infantil a Catalunya*, amb recomanacions adreçades a les

administracions públiques per a la protecció d'infants i adolescents d'aquesta forma de maltractament.

El gener de 2018, amb motiu de l'actuació d'ofici iniciada arran de denúncies per abús sexual sorgides en un altre centre titularitat d'un congregació religiosa que també van afectar un agrupament escolta, el Síndic va suggerir de:

- Promoure la revisió del Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya de juliol de 2017, en concret l'apartat que en defineix els destinataris i l'àmbit d'aplicació (3), a l'efecte d'estendre'n l'obligatorietat de compliment a tots els professionals dels diferents àmbits, no només els que són funcionaris de la Generalitat, en els termes que estableixen la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

- Modificar el Decret 56/1993, del 23 de febrer, sobre concerts educatius, per introduir-hi com a causa d'incompliment del concert educatiu els incompliments de la normativa sobre protecció dels infants i adolescents de la violència i els protocols de maltractament infantil que la despleguen.

- Introduir una nova clàusula en els concerts educatius en què s'estableixi de forma expressa l'obligació dels centres educatius i els seus professionals de complir la normativa que regula la protecció d'infants i adolescents de la violència i els protocols de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu que la despleguen.

- Modificar els documents per a l'organització i la gestió dels centres en el sentit següent:

- Incloure de forma expressa l'obligatorietat de compliment, per part de tots els centres que integren el Servei d'Educació de Catalunya, del Protocol d'actuació, entre els departaments de Treball, Afers Socials i Famílies i d'Ensenyament, de prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu, que es va aprovar per mitjà de l'Acord GOV/79/2016, de 14 de juny.

- Dotar de visibilitat aquesta obligació dins els documents per a l'organització i la gestió dels centres perquè resulti fàcilment accessible per als professionals.

- Requerir la Inspecció educativa perquè amplii la investigació relativa al centre i la seva actuació d'ençà que va tenir coneixement l'any 2015 que un docent del centre havia estat denunciat per abús sexual infantil i hi havia un procediment judicial en curs.

El gener de 2019, el Síndic va acordar obrir una actuació d'ofici en relació amb una denúncia per abús sexual infantil en un agrupament escolta vinculat a una institució de l'Església catòlica, de la qual es van fer ressò els mitjans de comunicació.

Posteriorment, i havent sorgit noves denúncies públiques en l'àmbit d'institucions de l'Església catòlica, el 8 de febrer de 2019 el Síndic va anunciar la creació d'una comissió integrada per experts l'actuació de la qual es descriu en el capítol 3 d'aquest informe.

3. COMISSIÓ PER A LA PREVENCIÓ I REPARACIÓ DELS ABUSOS SEXUALS DE MENORS PER REPRESENTANTS DE L'ESGLÉSIA CATÒLICA

Tal com s'ha assenyalat, en exercici de les competències que li atorga l'article 78 de l'Estatut d'autonomia de defensar les persones davant de qualsevol vulneració dels seus drets, el Síndic de Greuges ha creat una comissió integrada per experts per donar resposta a les necessitats de veritat, justícia i reparació, d'acord amb els estàndards internacionals de respecte als drets humans, i per protegir els infants i els adolescents de la violència i l'abús sexual, d'acord amb la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets dels infants i la normativa vigent en matèria d'infància.

Independent i interdisciplinària, la Comissió té l'objectiu assessorar el Síndic i de col·laborar en els treballs d'investigació sobre els abusos sexuals a infants i adolescents en institucions catòliques a Catalunya.

Els membres que la conformen són:

- Dra. Olga Casado, metgessa de família i membre de l'Equip de Treball del Mecanisme Català per a la Prevenció de la Tortura.
- Dra. Noemí Pereda, professora titular de Victimologia de la Universitat de Barcelona.
- Dr. Josep M. Tamarit, catedràtic de Dret Penal de la Universitat de Lleida i de la Universitat Oberta de Catalunya.

La Comissió s'ha creat seguint uns patrons similars als de diverses iniciatives internacionals i la seva actuació s'ha desenvolupat en dos àmbits: un procediment de reparació i un procediment de prevenció.

3.1. PROCEDIMENT DE REPARACIÓ

El procediment de reparació té com a finalitat facilitar a les víctimes d'abús sexual un espai on puguin expressar lliurement la seva experiència i una via per sol·licitar una reparació per part de l'Església.

Les persones que han patit abusos sexuals a Catalunya per part d'un representant de

l'Església catòlica amb menys de divuit anys es podien adreçar al Síndic de Greuges per demanar que la Comissió obrís un procediment de reparació.

S'entén com a *reparació* l'expressió directa o indirecta a la víctima d'un abús sexual infantil, per part d'un representant legítim de l'Església Catòlica, d'un reconeixement dels fets i dels seus efectes, i de la responsabilitat institucional.

La Comissió ha citat les persones sol·licitants perquè exposin els fets seguint els principis següents:

- Si es tracta d'una persona major d'edat i, un cop relatats els fets i el temps en què es van produir, la Comissió comprova que el delictes pot no estar prescrit i facilita orientació jurídica perquè la persona pugui presentar denúncia o adreçar-se al Ministeri Fiscal (art. 191 CP).
- Si el delictes està prescrit es demana a la persona sol·licitant que aportï tota la informació de què disposi sobre els fets, amb la documentació que permeti acreditar aspectes rellevants, els danys físics i psicològics, el perjudici econòmic (com, per exemple, les despeses de professionals de la salut mental) i danys morals, relatius a una possible afectació espiritual en la fe i les creences, soferts com a conseqüència dels abusos.

Després d'escoltar la persona sol·licitant, i un cop examinada la documentació aportada, la Comissió ha fet una valoració del cas i, si considera que hi ha indicis raonables que els fets es van produir, ha avaluat els efectes físics, psíquics, econòmics i morals que van tenir per a la víctima.

En funció de la informació aportada per la persona sol·licitant i de la voluntat que aquesta hagi expressat, el Síndic s'ha adreçat en alguns casos a administracions públiques i serveis que es troben sota dependència seva per sol·licitar-los informació relativa a la seva actuació en el cas plantejat.

Un cop feta la valoració del cas, la Comissió s'ha adreçat al representant del bisbat o de l'ordre religiosa corresponent perquè aportï informació sobre el fet i, tenint en compte la informació aportada i les demandes

manifestades per la persona sol·licitant, ha demanat una expressió de reparació a la víctima.

3.2. PROCEDIMENT DE PREVENCIÓ

La Comissió ha sol·licitat als bisbats amb seu a Catalunya i als representants de les congregacions religioses establertes a Catalunya que aportin informació sobre els procediments i les actuacions internes adreçades a prevenir, detectar i donar resposta als abusos sexuals a infants actualment.

A banda de sol·licitar informació escrita, el Síndic va mantenir reunions en aquesta primera fase amb l'Abadia de Montserrat, amb un representant de la Conferència Episcopal Tarraconense i amb representants de la Unió de Religiosos de Catalunya (vegeu l'apartat 4.4 d'aquest informe).

Així mateix, el Síndic ha demanat informació a les administracions amb competències relacionades amb institucions, recursos i serveis gestionats per l'Església catòlica adreçats a infants i adolescents.

3.3. TRACTAMENT DE LA INFORMACIÓ

La informació recollida per la Comissió ha estat tractada d'acord amb la normativa vigent sobre protecció de dades, de manera que garanteix la confidencialitat respecte dels casos de què tingui coneixement. Les dades recollides, tractades de manera anònima, poden ser utilitzades per a la recerca, en els termes previstos en la legislació vigent, i també per al desenvolupament de les funcions que el Síndic té atribuïdes legalment.

3.4. RESPOSTES

3.4.1. La resposta de bisbats i congregacions

La resposta inicial dels bisbats ha remès al comunicat fet públic a través dels mitjans de comunicació, en què l'Església catòlica de

Catalunya demanava perdó a les víctimes i manifestava el compromís de col·laborar en l'aclariment dels fets, protegir els infants i adoptar mesures de prevenció per evitar els abusos.

Així mateix, en aquest comunicat es feia al·lusió al compromís amb el compliment de la legislació vigent canònica i civil, “que passa per posar en coneixement del Ministeri Fiscal els fets ocorreguts que poguessin constituir delictes contra la llibertat i indemnitat sexual, instar les víctimes que denunciïn els fets davant les autoritats civils i informar la Congregació per a la Doctrina de la Fe per a qualsevol cas d'abús fonamentat”.

El maig de 2019 la Santa Seu va publicar la carta apostòlica en forma de *motu proprio* “Vosaltres sou la llum del món”, que regula quines són les actuacions que s'han de dur a terme en situacions d'abús sexual al si de l'Església catòlica.

En comunicacions posteriors, els bisbats han informat el Síndic que actualment les diòcesis amb seu a Catalunya segueixen els protocols establerts per la Santa Seu i per la legislació civil, i actualment s'està en espera que la Santa Seu promulgui un decret general sobre els processos en matèria d'abusos sexuals a infants i adolescents vàlid per a totes les diòcesis d'Espanya. El mes de març de 2019 es va anunciar que dues diòcesis catalanes, les de Vic i Solsona, havien creat comissions per investigar les denúncies d'abusos, que van facilitar amb un compte de correu electrònic. El desembre de 2019 el bisbe de Solsona va fer públics els resultats aportats per la Comissió, segons la qual entre els anys 50 i 70 del segle XX dos capellans diocesans, ara morts, van abusar sexualment de vuit menors, dels quals tres ara són morts.¹⁵

En general no s'ha rebut informació relativa al nombre de denúncies rebudes. L'Abadia de Montserrat, en data 21 de gener, va anunciar la creació d'una comissió independent per estudiar les denúncies per abús que afectessin la comunitat. L'informe resultant de l'actuació d'aquesta comissió, que s'analitza en un altre apartat d'aquest informe, dona compte del nombre de denúncies que s'han rebut.

¹⁵ La notícia va aparèixer en diversos mitjans de comunicació, tot i que no se n'ha obtingut un document oficial. Es pot veure com a mostra <https://www.publico.es/public/abusos-sexuals-menors-capellans-bisbat-solsona-abusar-vuit-menors-els-anys-50-i-70.html>: visitat el 16-12-2019.

La resposta ha estat desigual i només s'ha rebut informació relativa a protocols d'actuació en l'àmbit escolar de les institucions següents: l'Abadia de Montserrat, la Fundació Vedruna, Jesuïtes-Companyia de Jesús, La Salle, la Congregació dels Fills de la Sagrada Família i Escola Pia de Catalunya.

L'Abadia de Montserrat informa respecte dels criteris d'actuació que s'apliquen per protegir infants i adolescents alumnes de l'Escolania, i també respecte del Protocol dels abusos sexuals en l'àmbit escolar, de febrer de 2017, promogut per la Fundació Escola Cristiana de Catalunya, de la qual forma part l'Abadia, del contingut del qual es facilita còpia.

Aquest protocol conté informació relativa al concepte de *abús sexual*, factors de risc, indicadors, conseqüències de l'abús, marc normatiu, foment del bon tracte, criteris i circuits d'actuació, gestió i recursos per a l'abordatge d'aquest tipus de maltractament.

La Fundació Vedruna, al seu torn, informa sobre les actuacions preventives que ha dut a terme: formacions a tots els equips directius de les 34 escoles de Vedruna de Catalunya, formacions amb tot el claustre, famílies i alumnes de l'escola on l'any 2018 va tenir lloc una denúncia per abús sexual d'un docent, i revisió i actualització del Protocol de protecció dels infants i joves, de març de 2019. Aquest protocol aborda els àmbits de prevenció de l'abús, de detecció (amb remissió al Simulador del Mòdul de Suport a la Gestió del Risc) i d'actuació davant les situacions que es plantegin per mitjà dels protocols per a la millora de la convivència elaborats pel Departament d'Educació.

D'acord amb aquest protocol, s'assenyala que es fan formacions a les escoles per donar les eines al professorat i a la resta de personal per detectar possibles situacions de risc. Així mateix, s'ha posat a disposició dels membres de la comunitat educativa un canal al qual es poden adreçar les possibles víctimes d'abús.

La Companyia de Jesús fa anys que treballa des d'una perspectiva de prevenció dels infants i adolescents atesos als seus centres. Així, ha creat una estructura, anomenada

Entorn Segur, que pretén impulsar un canvi de pensament i d'actuació basat en la sensibilització i l'empatia envers les víctimes, configurada per un protocol d'actuació, una formació intensiva per a professionals, infants i adolescents i famílies. La congregació ha facilitat còpies dels materials que s'han creat (protocol, manual d'intervenció, guia d'intervenció i enllaços a la pàgina web).

La Salle també ha elaborat un protocol que la Comissió observa que té un enfocament essencialment jurídic, centrat a donar a conèixer els delictes que es poden produir a les seves escoles i l'obligació de notificar-los a les autoritats. La formació dels seus professionals està centrada en sessions conduïdes per fiscals i altres professionals de l'àmbit jurídic, en la mateixa línia d'actuació. La Congregació ha facilitat a la Comissió còpies del protocol i el codi de conducta pel qual s'han de regir els professionals.

La Salle ha facilitat informació relativa a les actuacions que ha dut a terme per a la protecció dels infants i adolescents de l'abús sexual, que es concreten en un codi ètic i de conducta, aplicable a tots els àmbits d'actuació de la congregació, i en el Document marc del protocol d'actuacions en possibles situacions de risc, maltractaments físics, psicològics, sexuals i/o emocionals a infants i adolescents en centres educatius de La Salle.

La Congregació dels Fills de la Sagrada Família ha informat que s'està implementant un pla de prevenció i vigilància de delictes (pla de *compliance*) i ha redactat un protocol d'actuació en cas que es detecti un cas d'abusos o altres situacions de risc entre menors d'edat o persones vulnerables. No se n'ha facilitat l'accés. Segons la informació rebuda, aquest protocol consta de diverses pautes o recomanacions de prevenció, detecció i reacció.

En general, tots els protocols presentats contenen apartats relatius a la prevenció, la detecció i la intervenció davant d'aquests casos.

Tanmateix, en el cas de La Salle, el protocol no conté informació ni instruments per a la prevenció de l'abús sexual, ni tampoc per a la detecció (indicadors), ni circuits o

pautes d'actuació per fer efectiva la coordinació amb els diversos agents i serveis que s'emmarquin en les previsions del Protocol d'actuació, entre els departaments de Treball, Afers Socials i Famílies i d'Ensenyament, de prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu i la LDOIA.

Per aquesta raó, el Síndic ha demanat a la congregació de La Salle que es doti d'un nou protocol que s'ajusti a la normativa d'infància i als protocols existents.

Ahora, s'ha constatat que de tots protocols als quals s'ha tingut accés únicament el de la Fundació Vedruna adopta el Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents a Catalunya (2017) i el protocol bilateral entre el Departament d'Educació i el departament competent en matèria d'infància.

En el marc de la tramitació d'una actuació d'ofici la congregació dels Germans Maristes (Fundació Champagnat Maristes-Catalunya) va informar el Síndic de l'elaboració del document Guia per a la protecció dels infants (2013), que conté un protocol d'actuació per a la prevenció i l'actuació en situacions d'abús infantil. Així mateix, aquest any 2020 s'ha fet públic que la congregació dels Maristes, mitjançant un acord amb una associació de víctimes, ha acceptat crear una comissió per valorar els casos d'abús sexual ja prescrits i compensar-los, si escau, econòmicament.

La congregació **Escola Pia de Catalunya**, en reunió mantinguda amb el Síndic, ha informat que des de l'any 2012 disposa del document Protecció dels infants i joves, que conté un protocol amb mesures de prevenció en els diferents àmbits, detecció i criteris d'actuació. Aquest protocol s'aplica a tots els centres educatius, és conegut pels docents i va ser objecte d'actualització l'any 2019.

3.4.2. La resposta de les administracions

La Comissió s'ha adreçat a les administracions implicades i les respostes obtingudes han estat les següents:

a) El Departament d'Educació ha informat que considera convenient promoure la revisió de l'apartat 3 del Protocol relatiu al seu àmbit d'aplicació perquè abasti tots els centres educatius i tots els professionals que hi treballen. També s'ha iniciat la tramitació del procediment administratiu per a l'aprovació d'un nou decret regulador dels concerts educatius, que substituirà l'actual Decret 56/1993, del 23 de febrer, sobre concerts educatius, i es preveu que s'inclouï un article que regula "Altres obligacions específiques" dels centres privats concertats i l'obligació de complir la normativa sobre protecció dels infants i adolescents de la violència i els protocols de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu que la despleguen. I, com a causa d'incompliment greu del concert educatiu, l'incompliment de la normativa esmentada i dels seus protocols.

Informen que es donarà trasllat de la recomanació del Síndic a la unitat directiva responsable de l'elaboració dels documents d'organització i de funcionament dels centres docents, amb la petició que es modifiqui el document "Convivència i clima escolar", de manera que reculli de manera clara i expressa l'obligatorietat de complir el protocol de referència i es doni visibilitat a aquesta obligació.

b) Així mateix, el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, al seu torn, informa de les actuacions que s'han dut a terme per difondre el contingut del Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya a les diferents demarcacions. Així mateix, fa menció de l'establiment i la difusió dels protocols sectorials que s'han establert en l'àmbit educatiu, de salut, policial (Mossos d'Esquadra) i del lleure, als quals s'ha fet referència en apartats anteriors d'aquest informe.

4. DESENVOLUPAMENT DEL PROCEDIMENT DE REPARACIÓ

La Comissió ha establert un procediment en què es preveuen les vies d'accés per part de les persones interessades, el procediment de queixa i l'actuació de la Comissió respecte dels casos presentats.

4.1. ACCÉS A LA COMISSIÓ

S'accedeix a la Comissió per mitjà d'un telèfon gratuït (900 124 124) i d'un correu electrònic (abus.sexual@sindic.cat), i també per qualsevol via de comunicació del Síndic.

Les persones encarregades han rebut una formació-orientació per atendre les trucades per part del Grup de Recerca en Victimització Infantil i Adolescent (GReVIA) de la Universitat de Barcelona. D'acord amb el procediment establert, fan una escolta activa i en garanteixen la confidencialitat. A la persona que s'hi posa en contacte se li ofereix la possibilitat de presentar el seu cas a la Comissió. En aquest cas, se li explica el circuit de presentació de la queixa. Si en aquest moment la persona no vol presentar el seu cas, se l'anima a contactar amb la Comissió més endavant, i se li ofereix informació sobre recursos d'assistència psicològica i suport a les víctimes.

4.2. PRESENTACIÓ D'UNA QUEIXA

Si la persona vol presentar el seu cas a la Comissió se li demana que envii informació i que aportï, en cas que la tingui, documentació que pugui acreditar els fets i els seus efectes a l'adreça de correu electrònic de la Comissió.

En un termini màxim de 30 dies, se la cita per a una entrevista per exposar els fets. Es proposa l'entrevista en persona, però també s'ofereix qualsevol altre tipus de mitjà, com ara la videoconferència.

4.3. ACTUACIÓ DE LA COMISSIÓ

La Comissió ha seguit les pautes d'actuació següents:

- Escoltar les persones que han presentat una petició de reparació a la Comissió i han volgut exposar els fets.
- Examinar si els fets estan prescrits d'acord amb el Codi penal espanyol.
- Valorar si els fets exposats per la persona sol·licitant tenen indicis seriosos de credibilitat.
- Avaluar el dany emocional, físic i moral que ha experimentat la persona com a causa dels fets que relata, vinculats a l'experiència d'abús sexual infantil per part d'un representant de l'Església catòlica.
- Demanar a les administracions públiques informació relativa a la seva actuació en el cas plantejat.
- Posar-se en contacte amb el representant del bisbat o la congregació religiosa que escaigui perquè aportï informació sobre el cas.
- Proposar alguna forma de reparació segons les demandes fetes per la víctima.

Les dades que permeten identificar la persona són estrictament confidencials i els membres de la Comissió i de l'oficina del Síndic estan subjectes a un deure de confidencialitat.

4.4. ACTUACIONS DUTES A TERME EN EL MARC DEL PROCEDIMENT DE REPARACIÓ

Des del febrer fins a l'octubre de 2019 la Comissió ha rebut diverses queixes relacionades amb fets comesos per membres de diverses congregacions religioses: Jesuïtes-Companyia de Jesús, Benedictins-Abadia de Montserrat, Claretians, Escola Pia de Catalunya, La Salle, Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül i Fills de la Sagrada Família.

La Comissió majoritàriament ha dut a terme entrevistes personals presencials a la seu del Síndic de Greuges, però també n'ha fet via telefònica i per videoconferència amb les persones que per diferents motius no es podien desplaçar.

Totes les queixes, excepte una, complien els requisits que determinen la competència de la Comissió, perquè es tractaven d'abusos sexuals infantils prescrits comesos per representants de l'Església catòlica a Catalunya.

A partir dels testimonis i de la documentació aportada, la Comissió ha considerat que en totes les queixes que complien els requisits hi havia prou indicis de credibilitat sobre els fets.

En tots els casos, la Comissió s'ha posat en contacte amb la congregació religiosa corresponent per demanar informació sobre el cas o bé deixar constància, en un cas, de la presentació de la queixa. Les respostes s'exposen en l'apartat 4.6.7 d'aquest informe.

En la data de tancament d'aquest informe s'ha rebut resposta escrita de totes les congregacions. Finalment, després d'un temps llarg de preparació, s'han pogut concertar reunions de la Comissió amb Jesuïtes, La Salle i l'Escola Pia de Catalunya, però no ha estat possible reunir-se amb representants de les altres congregacions amb persones afectades.

La Comissió s'ha reunit amb una representació de la Unió de Religiosos i Religioses de Catalunya, encapçalada pel president. A la reunió se'ls han exposat els objectius de la Comissió en relació amb els dos procediments, de prevenció i de reparació, i s'ha sol·licitat la seva col·laboració per millorar la prevenció i respondre a les queixes i demandes de reparació per part de les persones compareixents.

4.5. QUEIXES PRESENTADES DAVANT DE LA COMISSIÓ

Com s'ha assenyalat anteriorment, tot intent de quantificar la xifra de víctimes d'abús sexual infantil per part de representants de l'Església catòlica és un problema, ja que s'han observat resistències, esforços per obstaculitzar l'accés a aquesta informació i estratègies per desautoritzar i desqualificar qualsevol xifra per part de la institució, especialment als països europeus i llatinoamericans.¹⁶

És un fet reconegut en els estudis sobre abús sexual infantil que només una petita part de casos arriba a ser denunciada. El percentatge

de casos denunciats, segons els estudis que s'han fet a Espanya¹⁷ i a Catalunya¹⁸ se situa en menys del 10%, sense que els abusos sexuals que tenen lloc en l'entorn d'institucions religioses en siguin una excepció. A Catalunya, els mitjans de comunicació s'han fet ressò d'alguns casos revelats per les víctimes, tot i que la major part són delictes prescrits. Per tant, tenint en compte que ben sovint les víctimes triguen anys a prendre la decisió de comunicar els fets a les autoritats, dels casos denunciats encara cal excloure'n els que estan prescrits, a més d'aquells altres que, per manca de proves o per altres raons, no han pogut arribar a ser finalment enjudiciats.

Així, es pot afirmar que tant els testimonis entrevistats per la Comissió com els casos denunciats suposen la representació d'una realitat molt més extensa, tal com es deriva de tots els relats, i que cal tenir en compte.

Tots els casos estudiats, menys dos, són d'homes que tenien entre 5 i 17 anys en el moment en què es van cometre els abusos, tot i que també s'han rebut testimonis de familiars.

Les persones entrevistades coincideixen que els abusos sexuals eren una pràctica habitual en el context que exposaven i que afectaven molts altres nois o noies, amb els quals en alguns casos mantenen el contacte i en d'altres, no.

Tots els testimonis manifesten que coneixen altres víctimes del mateix abusador:

- “va abusar d'altres nois aquell mateix estiu”
- “veia més nois anar al ‘xavolo’ i tornar de matinada” (referint-se a la tenda de campanya on es produïen els abusos)
- “en alguns viatges que organitzava dormia cada nit amb un nen”

Entre els nois es feien comentaris puntuals, però no es parlava explícitament del tema:

¹⁶ Graham, J.E. (2003). “Ministros de culto y abuso sexual. ¿Existen cifras en México?: un acercamiento estadístico”. *Ciencia Ergo Sum*, 10(1), 59-67.

¹⁷ López, F. (1994). *Abusos sexuales a menores. Lo que recuerdan de mayores*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales

¹⁸ Pereda, N., Abad, J., & Guilera, G. (2015). “Lifetime prevalence and characteristics of child sexual victimization in a community sample of Spanish adolescents”. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25(2), 142-158

- “als scouts es feia broma que tenia les mans molt llargues”

- “a la reunió un nen va dir que no volia que vingués a una sortida (referint-se al germà) perquè era un *guarro*, es va fer un silenci i els altres nens el miraven i li deien que callés”.

4.6. ANÀLISI DE LES ENTREVISTES MANTINGUDES

4.6.1. Abusador

Les característiques que exposen les víctimes entrevistades respecte als abusadors segueixen el mateix patró, que s’ha obtingut en estudis duts a terme en l’àmbit internacional i que mostren que els abusos sexuals per part de representants de l’Església catòlica són producte d’una estructura i una organització que afavoreixen l’oportunitat de cometre’ls, i no fruit de casos aïllats.¹⁹

Els testimonis manifesten que, en general, l’abusador era una persona molt propera i que es guanyava la confiança dels nois i de les seves famílies:

- “el germà era popular entre els alumnes perquè organitzava moltes activitats”

- “era un home molt atractiu, proper als nois i amb una relació de molta amistat amb alguns pares i mares”

- “era molt amic dels pares”

- “era un capellà modern i progressista i molt proper als nois”

- “es va fer molt amic de la família”

Aquest fet afavoria que sovint es quedés sol amb els nois, fins i tot, en alguns casos, al domicili familiar d’aquests. Els abusadors eren persones reconegudes pel seu entorn i amb molt poc control i supervisió per part de la institució religiosa.

Els testimonis van explicar detalls que mostren que en molts casos hi havia una manca de resposta per part de la institució i els seus membres que afavoria la continuïtat dels abusos:

- “es ficava a l’habitació dels nois hores i hores i ningú ho veia estrany”

- “la gent de l’agrupament estaven al cas”

- “els monitors ho sabien i miraven cap a un altre costat”

- “es va fer un pacte de silenci”

- “em van amenaçar d’explicar als meus pares una relació que tenia si deia alguna cosa”

Els testimonis descriuen una forma d’actuació similar en cada cas, en què l’abusador utilitzava les mateixes tècniques i les mateixes paraules per apropar-se als nois i buscava els més vulnerables per guanyar-se’n la confiança.

4.6.2. Abusos

La majoria dels abusos van tenir lloc a les dècades dels anys 60 i 70 del segle passat, però també s’han constatat dos casos corresponents als anys 90.

En general, a excepció de tres casos, els abusos van ser reiterats i van arribar a durar anys, tal com s’ha vist en altres estudis nacionals amb víctimes d’abús sexual infantil i que mostren la gravetat dels fets comesos.²⁰

Pel que fa al lloc, els abusos es van cometre en sortides a la muntanya, excursions, exercicis espirituals, campaments o trobades d’escoltes, en espais de la institució i en internats. També en algun cas al domicili familiar de la víctima o en un pis de l’abusador.

¹⁹ White, M.D., & Terry, K.J. (2008). Child sexual abuse in the Catholic Church: Revisiting the rotten apples explanation. *Criminal Justice and Behavior*, 35(5), 658-678.

²⁰ Pereda, N., Polo, P., y Navales, N. (2004). “Estudio descriptivo de víctimas de abuso sexual infantil”. *Boletín Criminológico*, 76, 1-4.

4.6.3. Silenci

Tal com indiquen els estudis duts a terme tant en l'àmbit nacional²¹ com internacional,²² el secret i el silenci són característics de la dinàmica de l'abús sexual infantil. Aquest secret es trenca quan la majoria de víctimes arriben a l'edat adulta després d'un temps de maduració i reflexió.²³ Les víctimes no parlen quan volen, sinó quan estan preparades per fer-ho. És important tenir en compte que el desenvolupament de sentiments de culpa manté el silenci i sembla que es produeix en l'extensa majoria de víctimes d'abús sexual infantil, especialment quan va acompanyat de manca de suport per part de l'entorn i de culpabilització per part del mateix abusador, com s'observa en els casos analitzats i en la mateixa línia que indiquen els estudis nacionals.²⁴

S'ha constatat que la majoria dels testimonis no va parlar amb ningú en el moment dels fets.

- "no ho vaig explicar a cap company ni a casa tampoc"

- "en aquella època no es podia explicar a les famílies"

- "no ho vaig explicar a ningú fins que ja tenia 40 anys".

Alguns testimonis van explicar els fets a persones properes, però les respostes van anar encaminades a no denunciar els fets, tal com també s'ha observat en altres estudis nacionals amb víctimes d'abús sexual infantil.²⁵

- "li vaig explicar a un monjo perquè li tenia confiança, però em va dir que millor que no li digués als pares perquè patirien i que no denunciés"

- "volia denunciar, però els pares no em van recolzar"

- "els pares volien fer alguna cosa, però ens van aconsellar no denunciar"

4.6.4. Impacte personal

L'experiència d'abús sexual en la infància és una de les formes de victimització interpersonal més associada amb el desenvolupament de problemes psicològics, ja que comporta una greu vulneració dels drets i de la llibertat sexual i afectiva dels infants i adolescents, i també una amenaça a la seva integritat física i emocional.

Estudis de revisió nacionals²⁶ i internacionals²⁷ han confirmat tant l'existència de conseqüències immediates derivades d'aquesta experiència, que afecten l'infant i adolescent, com d'efectes adversos a llarg termini, que es poden convertir en problemes crònics en l'adult.²⁸

Problemes emocionals

Els testimonis parlen de sentiments de ràbia, desconfiança, tristesa, indefensió i impotència. Els símptomes depressius i d'ansietat es repeteixen en la majoria dels testimonis.

- "m'he sentit malament tota la vida, amb depressió i ganes de morir-me"

²¹ Pereda, N., Greco, A. M., Hombrado, J., Segura, A., y Gómez-Martín, V. (2018). "¿Qué factores inciden para romper el silencio de las víctimas de abuso sexual?" *Revista Española de Investigación Criminológica*, 12(16), 1-27.

²² Tener, D., & Murphy, S.B. (2015). "Adult disclosure of child sexual abuse: A literatura review". *Trauma, Violence, & Abuse*, 16(4), 391-400.

²³ Tamarit, J.M., Abad, J., y Hernández-Hidalgo, P. (2015). "Las víctimas de abuso sexual infantil ante el sistema de justicia penal: Estudio sobre sus actitudes, necesidades y experiencia". *Revista de Victimología*, 2, 27-54.

²⁴ Pereda, N., y Arch, M. (2007). "Sentimiento de culpa en víctimas de abuso sexual infantil: modelos teóricos e Intervención". *Revista Galega de Cooperación Científica Iberoamericana*, 2, 1-12.

²⁵ Pereda, N.; Sicilia, L. (2017). "Reacciones sociales ante la revelación de abuso sexual infantil y malestar psicológico en mujeres víctimas". *Psychosocial Intervention*, 26, 131-138.

²⁶ Pereda, N. (2009). "Consecuencias psicológicas iniciales del abuso sexual infantil". *Papeles del Psicólogo*, 30(2), 3-13.

²⁷ Paolucci, E.O., Genuis, M.L., & Violato, C. (2001). "A meta-analysis of the published research on the effects of child sexual abuse". *The Journal of Psychology*, 135(1), 17-36.

²⁸ Pereda, N. (2010). "Consecuencias psicológicas a largo plazo del abuso sexual infantil". *Papeles del Psicólogo*, 31(2), 143-153.

- “he patit molta ansietat”
- “tenia molta por i molta culpa”
- “em va prendre l'autoestima”
- “hauria preferit morir-me als set anys”

Problemes cognitius i de rendiment acadèmic

Del relat d'alguns testimonis es posen de manifest problemes cognitius que afectaven el seu rendiment acadèmic:

- “a l'escola sempre suspenia i treia males qualificacions”

Problemes de relació

Els problemes en les relacions interpersonals i en la vida sexual són freqüents en les víctimes d'abús sexual infantil i han aparegut en bona part de les víctimes entrevistades:

- “no tinc amics i visc sol”
- “no he tingut relacions sexuals perquè no soc prou madur i el sexe em fa fàstic”
- “la meua vida sexual i afectiva ha estat un desastre”

Problemes funcionals relacionats amb trastorns de la conducta alimentària, enuresi nocturna, insomni i altres problemes de la son

Diverses víctimes han exposat diversos símptomes d'aquesta mena de trastorns:

- “vaig perdre molt pes i em vaig lliurar del servei militar perquè només pesava 46 quilos”
- “fins als 16 anys em vaig fer pipí al llit”
- “vaig fer psicoteràpia per terrors nocturns i somnambulisme”

Consum de tòxics

També han aparegut problemes associats al consum abusiu de substàncies en diversos testimonis:

- “durant dos anys vaig consumir cocaïna”

- “durant molts anys vaig consumir alcohol, també cocaïna durant poc temps.”

En les entrevistes també s'ha pogut constatar que diverses víctimes relataven que havien patit ideació suïcida, i fins i tot en alguns casos intents d'autòlisi repetits. També s'ha detectat la presència de trastorns psiquiàtrics diagnosticats, entre els quals destaca el trastorn obsessivocompulsiu i els trastorns de la personalitat.

4.6.5. Impacte en l'entorn

Els abusos van impactar en general en l'entorn més proper dels testimonis, sobretot en l'àmbit familiar. Alguns testimonis culpabilitzaven els progenitors de no haver sabut donar-hi una resposta. En aquests casos, les relacions familiars es van deteriorar i, en molts casos, es va perdre el contacte durant anys. L'evidència empírica mostra que l'efecte del suport social és fonamental en la superació de l'abús sexual infantil, especialment el suport de les figures cuidadores.²⁹ Tot i així, l'estigmatització associada a determinats successos traumàtics, com és l'abús sexual per part d'un representant de l'Església catòlica –i, en alguns casos, a les víctimes d'aquests successos–, pot explicar la reducció del suport social disponible.

El relat de les entrevistes ha mostrat que l'afectació d'aquesta forma d'abús sexual en l'entorn familiar pot arribar a ser molt greu. En diversos casos, les famílies se sentien traïdes en la seva relació de confiança amb la institució religiosa i en alguns casos va suposar una crisi en les seves creences religioses.

- “vaig estar 8-9 anys sense parlar amb el pare”
- “va ser devastador per a la família”
- “els pares eren molt creients i van deixar d'anar a missa”
- “el pare es va suïcidar poc després de saber què li havia passat al meu germà”
- “la mare es va sentir traïda”

En alguns casos, s'ha pogut constatar com l'entorn familiar de la persona afectada ha

²⁹ Pereda, N. (2011). “La importancia del apoyo social en la intervención con víctimas de abuso sexual infantil: Una revisión teórica”. *Revista de Psiquiatría Infanto-Juvenil*, 4, 42-51.

estat un factor de desprotecció. Algunes víctimes van comunicar els fets als seus pares, i això va evitar que els abusos es repetissin i fossin més greus. Per contra, la manca de suport familiar en altres casos va contribuir a agreujar les conseqüències de l'abús i pot haver impedit que les víctimes hagin reconegut el fet i l'hagin revelat i ha pogut implicar una major afectació psicològica i seqüeles al llarg de tota la seva vida. La manca de resposta o de suport dels pares de les víctimes es pot haver vist afavorida per la incredulitat davant dels fets expressats pels infants i adolescents al seu dia, derivada de la confiança en l'abusador o en la institució religiosa o per la por de desafiar l'autoritat moral que aquesta representava en l'entorn social del moment.

4.6.6. Reparació

Tal com s'ha obtingut en estudis previs amb víctimes d'abús sexual infantil i altres experiències de violència interpersonal,³⁰ la reparació que demanen els testimonis fa referència a la investigació, el reconeixement i la disculpa per part de la institució, la no-repetició dels fets i l'atenció a les víctimes. Només en dos casos les víctimes que han comparegut han demanat, a més de la reparació moral, una compensació econòmica.

-“que es demanin disculpes a les víctimes”

- “que es reconegui el que va passar i que no es va actuar bé i que demanin disculpes a les víctimes”

- “que s'investigui si hi va haver més casos”

- “que el pare no continuï apareixent com una persona valorada”

Algun dels testimonis ha demanat poder tenir una entrevista amb el seu abusador i aquesta petició s'ha traslladat a la congregació religiosa corresponent.

4.6.7. Respostes de les congregacions

S'observa una resposta diferenciada entre els casos que havien estat objecte de denúncia prèvia davant la congregació corresponent, o

bé eren coneguts per aquesta, i aquells en què la persona denuncia per primer cop per mitjà de la Comissió creada pel Síndic.

Alguns dels casos arribats al Síndic, que tenien denúncia prèvia davant l'Església, han estat objecte d'investigació dins la mateixa institució eclesiàstica. En un dels casos, referit a l'Abadia de Montserrat, la investigació s'ha dut a terme per mitjà de la creació d'una comissió específica.

En relació amb els casos coneguts per aquesta comissió relacionats amb l'Abadia de Montserrat, s'ha rebut l'informe de la Comissió interna creada pel monestir de data 2 de juliol de 2019, segons el qual el G. Andreu M. Soler, a qui diversos testimonis compareixents a la Comissió imputaven abusos, va ser un depredador sexual i un pederasta i va cometre actes abusius a l'entorn dels escoltes (nois de servei) en el període comprès entre els anys 1972 i 2000. També conclouen que hi va haver dos casos d'abusos comesos a l'Escolania per part d'un altre monjo als anys seixanta del segle passat. En la major part de casos, la Comissió interna constata que hi va haver silenci per part de les víctimes, i en un cas en què es van denunciar abusos comesos pel germà Andreu Soler el monestir va ometre qualsevol actuació, tot i haver-hi prou indicis per haver actuat contra aquest monjo, i se'l va apartar preventivament dels nois de servei. Del contingut de l'informe, se'n desprèn, encara que no es reconegui del tot expressament, que durant els anys en què es van produir els abusos no hi havia prou supervisió ni consciència per part del pare abat de la necessitat de prevenir i donar resposta als abusos sexuals que es poguessin produir dins de la institució.

Uns altres casos, referits a la congregació de Jesuïtes-Companyia de Jesús, han estat objecte d'investigació després d'haver-los remès a la Congregació per a la Doctrina de la Fe. Aquest òrgan finalment ha dictat una resolució per la qual s'imposen mesures punitives respecte a la persona abusadora i es confirmen les mesures cautelars que havia adoptat prèviament la Congregació.

Aquestes investigacions han conclòs amb el reconeixement dels fets denunciats per les

³⁰ Tamarit, J.M. (Coord.). *La justicia restaurativa: Desarrollo y aplicaciones*. Granada: Comares.

víctimes i la petició de perdó. En el cas de l'Abadia de Montserrat, les conclusions no han comportat la imposició de mesures a causa de la mort de la persona denunciada.

Les sancions que s'han conegut per la via canònica han estat la prohibició de l'exercici de funcions i de mantenir contacte amb infants, i també l'obligació de viure en el lloc que designi la institució. En cap dels casos coneguts s'ha aplicat la sanció d'expulsió de la congregació o del sacerdoti.

Val a dir que aquests casos objecte d'investigació i de sanció per part de l'Església havien tingut una àmplia difusió a través dels mitjans de comunicació.

Pel que fa a la resta de casos, les actuacions dutes a terme han tingut un abast molt limitat i no s'ha tingut constància de l'obertura d'investigacions formals, a excepció d'un cas de l'Escola Pia de Catalunya. En un dels casos, la Congregació dels Claretians ha informat que la persona denunciada no consta com a membre de la seva congregació. En un altre dels casos, la Companyia de les Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül assenyala que no té constància que cap home tingués contacte directe amb els infants.

D'altra banda, només en un dels casos, referit als Germans de les Escoles Cristianes de La Salle, s'ha tingut constància que la congregació va notificar els fets al Ministeri Fiscal i la denúncia va ser arxivada per prescripció. En aquest cas, la congregació també informa que s'ha consultat informalment persones i religiosos de la mateixa època que podien conèixer els fets, sense que s'hagi obtingut cap més informació per aquesta via respecte de conductes d'abús per part de la persona denunciada.

A banda de rebre informació escrita, la comissió es va reunir amb les congregacions de La Salle, els Jesuïtes i l'Escola Pia de Catalunya per tractar els casos rebuts i obtenir informació addicional respecte de la seva resolució.

En el cas de La Salle la Comissió va rebre informació de caràcter general sobre les mesures de prevenció (protocol d'actuació i codi ètic) i també relativa a les actuacions que es van dur a terme arran de la comunicació de l'interessat que s'hi va adreçar, que van

incloure una recerca d'informació amb membres de la congregació coetanis de la persona denunciada (educadors encara vius), la denúncia a la Fiscalia, que va ser arxivada, i dues reunions amb la persona denunciant, una per fer-li el retorn de la denúncia.

Aquesta congregació també va informar que, com a criteri general d'actuació, totes les denúncies són traslladades a la Fiscalia. Tanmateix, assenyalen que no els correspon dur a terme actuacions d'"investigació" per conèixer si hi ha altres persones afectades i detectar altres casos, perquè consideren que aquest tipus d'actuació s'ha de dur a terme únicament en seu judicial.

En relació amb el cas concret, la congregació de La Salle va acceptar la sol·licitud de reparació plantejada per la persona que es va adreçar a la Comissió, que demanava que no es duguessin a terme nous actes d'homenatge a la persona denunciada.

Quant a la congregació dels Jesuïtes, durant la reunió mantinguda van facilitar informació addicional relativa a les actuacions dutes a terme en dos dels casos arribats a la comissió del Síndic. En aquest sentit, van informar que les persones afectades s'havien adreçat a la congregació per mitjà d'un servei d'escolta telefònic específic que tenien establert i que després es va ampliar amb una comissió d'escolta, i també d'actuacions internes d'investigació (entrevistes i consultes d'arxius) i la posterior derivació a la Congregació per a la Doctrina de la Fe de la Santa Seu.

El resultat de la investigació va ser recollit en un informe i fet públic als mitjans de comunicació. Així mateix, es va assenyalar que s'havia contactat telefònicament amb les persones denunciants per informar-los de les mesures adoptades arran de la seva denúncia i se'ls va demanar perdó per escrit. Tot i això, la congregació dels Jesuïtes-Companyia de Jesús també informa que hi ha obert un procediment penal iniciat per les víctimes contra membres de la congregació per la seva actuació en relació amb aquest assumpte.

Amb caràcter general, a excepció de la congregació dels Jesuïtes-Companyia de Jesús, no s'ha tingut coneixement d'actuacions que, de manera activa, s'adrecessin a detectar altres possibles afectats per les denúncies; tampoc en algun cas en què els fets han estat

confirmats per investigacions de la mateixa congregació, com ha estat el cas de Montserrat.

En aquest sentit, en l'àmbit de la detecció de casos, les respostes s'han centrat, essencialment i només en el cas d'algunes congregacions (Abadia de Montserrat, Jesuïtes-Companyia de Jesús, Claretians), a oferir canals de comunicació per a les víctimes que s'hi volguessin adreçar, a excepció d'un dels casos, dels Germans de les Escoles Pies, en què, després d'actuacions inicials de l'interessat davant la institució sense resposta positiva, s'ha intentat posteriorment el contacte amb aquesta persona.

En aquest sentit, destaca un dels casos arribats a la comissió que afecta la congregació dels Claretians, en què s'ha demanat al Síndic que fos la persona denunciador, per ella mateixa, qui s'adreçés a la congregació si volia aclarir els fets, sense dur a terme cap altra actuació.

En relació amb casos d'abusos produïts a la Casa de Maternitat i Expòsits, dependent de la Diputació de Barcelona, durant els anys seixanta del segle passat, per part d'un treballador que abusava d'infants internats en hores nocturnes, la Diputació ha informat que les Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül es van encarregar de les persones acollides a la Casa de Maternitat des de 1879 fins al 1977, segons consta en el Conveni de 23 de juliol de 1879, sense que hagi tingut constància de denúncies d'abusos sexuals que han arribat a coneixement d'aquesta comissió.

La superiora provincial de la Companyia de les Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül ha adreçat una resposta per escrit a la Comissió, per la qual informa que van mantenir la presència a la Casa de la Maternitat de Barcelona fins a l'any 1989 i que, segons la informació interna que ha pogut recollir, cap home no va estar mai en contacte amb els infants interns durant els anys a què feien referència els fets coneguts

per la Comissió, i que les vetlles nocturnes les feien exclusivament les religioses de la Companyia, sense que hagin rebut cap denúncia respecte a abusos.

La Congregació dels Fills de la Sagrada Família ha fet arribar una resposta per escrit sobre l'estat físic d'un dels presumptes victimaris. Respecte a l'altre victimari, afirmen que no es va ordenar com a sacerdot i que no tenen cap informació sobre el seu estat actual ni sobre el domicili. No consta en els seus arxius cap queixa presentada contra els presumptes victimaris. Alhora manifesten la seva disponibilitat a reunir-se amb les víctimes que apareguin.

El Síndic no té constància, però, que aquesta congregació hagi contactat amb la persona denunciador, les dades de contacte de la qual es van facilitar (per bé que no la identitat) amb l'objectiu que es pogués donar resposta a la seva sol·licitud de reparació.

La congregació Escola Pia de Catalunya ha facilitat informació relativa a les actuacions que ha dut a terme en relació amb un dels casos que s'ha adreçat a la Comissió, del qual tenia coneixement previ i amb el qual havia intentat comunicar-se sense èxit.

La Comissió ha facilitat una trobada entre l'interessat i aquesta congregació a la seu del Síndic i s'ha iniciat un procés de reparació. En el decurs d'aquest procediment, la congregació ha demanat perdó a l'interessat en nom de la institució religiosa, atès que la persona denunciada va morir, com també la persona que al seu moment va rebre la denúncia inicial de l'interessat.

Així mateix, la congregació Escola Pia ha formulat a l'interessat una proposta de reparació moral consistent en la realització d'un acte públic de petició d'excuses en els termes que havia demanat i una proposta de compensació econòmica. Aquest procediment a hores d'ara encara no ha finalitzat.

5. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

5.1. CONCLUSIONS

Com a conseqüència de les actuacions dutes a terme, la Comissió conclou que en institucions religioses a Catalunya en diversos moments s'han produït abusos sexuals contra infants i adolescents que han afectat diverses persones. No hi ha correspondència entre el nombre de víctimes que s'han adreçat a la Comissió i el nombre real de casos, ja que de la documentació estudiada se'n desprenen indicis d'un nombre de víctimes molt més elevat que la Comissió no ha pogut determinar.

Els casos examinats per la Comissió han posat en relleu que, com mostra la recerca sobre els efectes dels abusos sexuals comesos en institucions religioses, algunes persones han sofert conseqüències psicològiques greus que estan relacionades, de manera directa o indirecta, amb els abusos soferts. En alguns casos també han sofert conseqüències en la seva salut física i perjudicis econòmics. Amb independència de la gravetat dels efectes, totes les persones afectades que han comparegut i han manifestat que havien posat els fets en coneixement de la institució a què pertanyia l'abusador han fet palesa una insatisfacció per la resposta que han rebut de la institució.

En els fets que ha conegut la Comissió, el contacte dels infants i els adolescents amb l'abusador s'havia produït com a conseqüència d'una relació de confiança entre els pares dels infants amb la institució i, a més, en alguns casos, amb el mateix abusador. Encara que les congregacions no responguin penalment i que els abusos estiguin prescrits, i a banda que poguessin teòricament incórrer en alguna altra forma de responsabilitat jurídica, l'Església catòlica –i, concretament, les institucions afectades– no es poden considerar alienes als fets i han de donar una resposta a les necessitats de les víctimes de veritat, justícia i reparació.

La resposta de les congregacions religioses a la tramesa de casos per part de la Comissió ha estat lenta i, en general, insuficient, i en

alguns casos no ha permès en el període d'actuació de la Comissió fins a l'elaboració de l'informe obtenir més elements que completin la informació sobre els casos o que hagin mostrat una voluntat favorable a la reparació per part de les congregacions. Tanmateix, cal esmentar que aquesta resposta ha estat diversa, i en el cas dels Jesuïtes, La Salle i l'Escola Pia s'han pogut dur a terme reunions i se n'ha obtingut resposta. En el cas d'aquesta congregació s'ha formulat una proposta de reparació moral i econòmica a la persona denunciada.

En general, la resposta de les congregacions religioses ha estat reactiva a la presentació de les queixes, en més o menys grau, però no han mostrat una actitud proactiva per conèixer i investigar altres casos que es poden haver produït al si de la seva institució. Tampoc no han mostrat una disposició a establir vies de reparació a favor de les víctimes, amb l'excepció esmentada de l'Escola Pia, que ha formulat una proposta de reparació i ja havia intentat contactar amb la víctima en tenir coneixement del seu cas.

La percepció de les víctimes respecte de l'actitud de les congregacions és de desconfiança. Principalment, per la manca d'actuació inicial respecte als fets. Alhora, algunes d'elles ja s'havien adreçat a la congregació abans d'adreçar-se a la Comissió, però no es van sentir acollides ni van obtenir-ne una resposta satisfactòria.

En els casos en què hi ha hagut investigacions han estat essencialment de caràcter intern, i han facilitat poca informació respecte als procediments seguits, independentment que hagin inclòs en aquest procediment alguna persona externa, la qual cosa ha generat novament desconfiança en les víctimes.

Actualment, els diversos bisbats amb seu a Catalunya i les congregacions religioses amb presència a Catalunya disposen de procediments adreçats a la prevenció de l'abús sexual infantil, en alguns casos amb l'elaboració de protocols i la creació de comissions específiques i bústies o telèfons d'atenció davant de possibles casos d'abús.

S'han detectat diferències en els procediments adoptats per les diverses

congregacions. Algunes han elaborat mecanismes amb un adequat suport professional especialitzat en la prevenció d'abusos, però en altres casos s'han detectat deficiències, com, per exemple, alguns enfocaments del problema dels abusos sexuals, en què la prioritat sembla posada en la prevenció de riscos jurídics i la defensa jurídica de la institució davant de possibles denúncies, com en el cas del Protocol de La Salle, per la qual cosa s'ha suggerit l'aprovació d'un nou protocol.

5.2. RECOMANACIONS

1. Les institucions religioses han de reconèixer i responsabilitzar-se dels abusos sexuals que s'han produït en centres propis i en activitats organitzades sota responsabilitat seva. L'abús sexual infantil és un problema freqüent que afecta un de cada cinc infants del nostre país. El context de l'Església catòlica no n'és una excepció. Quan hi hagi denúncies o indicis d'abusos, presents o passats, les institucions han de facilitar i promoure el descobriment de la veritat sobre els fets, sense que la prescripció, la mort del presumpte abusador o el fet que hagi deixat de ser membre de la institució les eximeixi d'aquesta responsabilitat.
2. Oferir reparació a les víctimes. Les víctimes tenen dret a la reparació i, davant d'aquest dret, les institucions públiques i l'Església catòlica han d'assumir la seva responsabilitat, independentment que els casos hagin prescrit segons la llei penal o no.
3. Compartir informació. L'Església ha de facilitar la realització d'estudis i investigacions per mitjà de procediments transparents i confiables d'un problema que afecta els seus representants i membres més vulnerables, i oferir tota la informació de què disposin sobre això.
4. Desenvolupar protocols de prevenció i intervenció. Les congregacions religioses han de dissenyar protocols relatius a com evitar nous abusos, i regular i formalitzar en protocols específics les actuacions que cal seguir davant el descobriment d'un nou cas. Aquests s'haurien d'ajustar a les previsions dels protocols impulsats per l'Administració.
5. Formar els religiosos en l'àmbit preventiu, de detecció i actuació, i establir mecanismes de suport i supervisió. Cal que les entitats que treballen en aquest àmbit ofereixin formació continuada als que hagin d'estar en contacte amb infants, tant pel que fa a la detecció i les actuacions que cal dur a terme, com pel que fa als protocols existents i les obligacions legals de denúncia. Els representants de l'Església han de conèixer els criteris de conducta i els límits que han de mantenir amb els infants amb qui tenen relació, obtenir respostes respecte als problemes que puguin tenir sobre la sexualitat i el celibat, i rebre suport i supervisió quan mostrin signes d'esgotament emocional, problemes psicològics o una conducta anòmala.
6. L'Administració pública ha de garantir la protecció dels infants en tots els espais de vida. En cas que hi hagi una relació contractual o concert, s'ha de garantir que el prestador d'aquest servei, en aquest cas l'Església, se sotmet a la normativa de protecció dels infants i a tots els protocols i instruments disponibles. També ha de promoure la protecció en altres espais de l'Església catòlica on hi hagi activitats en què participin infants.
7. Crear una comissió d'investigació. El Parlament de Catalunya hauria de crear una comissió d'investigació dels casos d'abús sexual i maltractament a l'Església catòlica i altres institucions que han tingut lloc a Catalunya que permeti una reparació a favor de les víctimes dels casos prescrits. Aquesta comissió hauria de preveure procediments de justícia restaurativa en què hi puguin participar les institucions afectades i les víctimes.

SÍNDIC

EL DEFENSOR
DE LES
PERSONES

Síndic de Greuges de Catalunya
Passeig Lluís Companys, 7
08003 Barcelona
Tel 933 018 075 Fax 933 013 187
sindic@sindic.cat
www.sindic.cat

